

Aan: Wethouder Openbare Ruimte en Groen, de heer Choho
p/a Ruimte en Duurzaamheid, Wouter van der Veur

Betreft: advies Agenda Groen Natuur&Milieuteam Zuid

19 mei 2015

Geachte wethouder Choho,

Natuur&Milieuteam Zuid is blij met uw vraag om advies te geven op het concept Agenda Groen voor Amsterdam. Wij ondersteunen van harte uw wens om te investeren in de tuin van de Amsterdammer. De missie van onze team is om samen met bewoners uit de buurt een prettige groene en duurzame leefomgeving te realiseren. In onze ervaring gaat de actieve betrokkenheid van deze mensen een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van uw Agenda Groen. Het belang van de inzet van bij de buurt en het groen betrokken bewoners en ondernemers verdient nog meer waardering dan de agenda nu al aangeeft.

In Amsterdam Zuid hebben we de afgelopen 15 jaar ruime ervaring opgebouwd met het stimuleren en begeleiden van bewonersinitiatieven op het terrein van groen, natuur, milieu en duurzaamheid. Daarnaast hebben we door de vele initiatieven waar we bij betrokken zijn en de goede contacten met een groot aantal bewoners vele ideeën over het groen in Amsterdam. We denken dan ook dat initiatieven als het Natuur en Milieuteam in elk stadsdeel een belangrijke bijdrage kunnen betekenen bij het betrekken van bewoners en bereiken van resultaten.

In dit advies plaatsen we eerst een aantal algemene opmerkingen gevolgd door antwoord op de door u gestelde adviesvragen over Deel I en III van de Agenda. Tot slot een aantal opmerkingen over Deel IV.

Met vriendelijke groet,

Ilse Chang
coördinator
Natuur&Milieuteam Zuid

Natuur&Milieuteam Zuid

Een samenwerkingsverband van Wijkcentrum Ceintuur en Sociaal Ondernemend Opbouwwerk Zuid

Gerard Doustraat 133 -1073 VT Amsterdam, t. 020-400 4503, natuurenmilieuteamzuid.nl, [@NMTzuid](https://twitter.com/NMTzuid)

Advies Agenda Groen Natuur&Milieuteam Zuid mei 2015

Algemene opmerkingen

de waardes van groen

Het is goed om te zien dat de vele waardes van groen (gezondheid, biodiversiteit, klimaatadaptatie, sociale cohesie, economie enz.) in de Agenda Groen worden erkend en in het stuk terug komen als belangrijk voor de kwaliteit van de stad. Natuur&Milieuteam Zuid maakt zich zorgen dat er iets minder aandacht lijkt te zijn voor de balans tussen die waardes en voor waar de spanningen kunnen zitten. Een voorbeeld is het stuk over de parken waar veel ambitie voor allerlei activiteiten wordt beschreven, maar geen uitspraak wordt gedaan wat dat betekent voor de biodiversiteit of de omwonenden. Een goede balans is des te meer van belang aangezien de Agenda in het algemeen inzet op intensiever gebruik van het groen in Amsterdam.

niet alleen groen motiveert

Terecht wordt er gesignaleerd dat steeds meer mensen zich willen bemoeien met het groen in de stad. Dat doen ze echter zeker niet alleen vanuit het flora en fauna verhaal. In ons werk met actieve mensen in de buurt, zien we al jaren dat er veel meer redenen kunnen zijn waarom iemand aan de slag wil gaan met en in het groen. Van de burens beter leren kennen, tot iets te doen hebben en gewoon een bijdrage willen leveren aan het algemene nut. Ook de groeiende belangstelling voor gezonde voeding geeft de belangstelling voor groen een stevige impuls.

vraag direct input van burgers bij de Agenda Groen

Door de korte tijdspad van deze adviesvraag hebben we helaas niet ons netwerk van betrokken burgers in Amsterdam Zuid kunnen raadplegen. Als Natuur&Milieuteam hebben we inzicht in wat mensen vinden, maar kunnen we niet namens hen spreken. We zouden graag zien dat u in de voorbereiding en uitvoering van uw Agenda mogelijkheden creëert om het gesprek aan te gaan met deze burgers.

hoeveel meer groen is er in Amsterdam in 2040?

De Agenda Groen beschrijft met uitzondering van de daken vooral het gebruik en onderhoud van het bestaande groen. De oprukkende versterking is ook in Amsterdam een actueel onderwerp. Binnentuinen worden volgebouwd, bomen maken plaats voor de Zuidas, parkeerterreinen worden uitgebreid en menige tuin van tegels voorzien. Toch zijn er voor mensen die de buurt goed kennen vaak mogelijkheden het groenareaal uit te breiden, horizontaal en verticaal, zowel in binnenterreinen, op straatniveau als op het water. Daar kennen we in Zuid maar ook in andere stadsdelen vele mooie voorbeelden van.

Het zou mooi zijn om als stad een ambitie uit te spreken over het totaal areaal aan groen in Amsterdam. Groter in 2040 lijkt ons!

Natuur&Milieuteam Zuid

Een samenwerkingsverband van Wijkcentrum Ceintuur en Sociaal Ondernemend Opbouwwerk Zuid

Gerard Doustraat 133 -1073 VT Amsterdam, t. 020-400 4503, natuurenmilieuteamzuid.nl, [@NMTzuid](https://twitter.com/NMTzuid)

Deel I: Wat gaan we doen

Welke aandachtspunten kunt u vanuit uw organisatie meegeven voor de thema's Groen in de Buurt , Stadsparken en Klimaat en biodiversiteit

Stadsparken

parken zijn niet alleen een gebruiksvoorziening voor mensen

Het lijkt erop dat Agenda Groen de nadruk legt op een park als een gebruiksvoorziening voor mensen. Onder balans in gebruik wordt verwezen naar het te actualiseren stedelijk evenementenbeleid en pleit voor variatie in kwaliteiten tussen parken. Het Groen manifest van het Parkenoverleg <https://sites.google.com/site/parkenoverleg/documenten> beschrijft goed welke spanningen er zijn in de parken wat betreft evenementen, flora/fauna, erfgoed en verschillende gebruikers en welke uitgangspunten belangrijk zijn om juist de groen functies van de parken te waarborgen. Natuur&Milieuteam Zuid ondersteunt dit manifest.

parken als centra voor informatie en natuureducatie

Er ligt een kans om stadsparken, naast een recreatieve functie, een functie geven als centra voor informatie en natuureducatie, medebeheerinitiatieven en als startpunt in de groene routes van park naar scheg.

Het park is een startpunt van waaruit stadsbewoners - via informatiepunten, educatieve activiteiten (zoals laagdrempelige cursussen, excursies en lezingen gegeven door vrijwilligers) en medebeheerprojecten - met natuur in aanraking komen en meer leren over hun omgeving en het dichtstbijzijnde groengebied, de scheg. Natuur&Milieuteam Zuid heeft al goede ervaringen met deze aanpak.

In het Vondelpark bijvoorbeeld, werkt Natuur&Milieuteam Zuid op de Koeienweide en in het Rosarium samen met afdeling Groenbeheer en de verschillende 'Vrienden van' en de natuurgidsen van IVN Amsterdam aan allerlei educatieve en medebeheer activiteiten met vrijwilligers. Binnenkort opent een Vondelpark Informatie Punt met onder meer informatie over groenactiviteiten in het park.

In het Sarphatipark bevindt zich het Groen Gemaal een groen informatiepunt, plantentuin en medebeheerproject in park en buurt. In het Groen Gemaal werken vele vrijwilligers en een ondersteunende betaalde kracht. In samenwerking met stadsdeel Zuid voeren deze vrijwilligers een door de Dienst Ruimtelijke Ordening gemaakt ecologische plan. Hierdoor is de biodiversiteit van het park aanzienlijk vergroot.

In het Amstelpark doet zich eenzelfde mogelijkheid voor, misschien nog wel sterker. IVN Amsterdam heeft er nu een (klein) informatiecentrum en organiseert van daaruit opleidingen en excursies in dit park. Samen met IVN Amsterdam stellen we voor om van het Amstelpark een educatief park te maken samen met de andere in of om dit park actieve organisaties zoals horeca, stadsboerderij, Stadshout, Heemtuin, Dynamo, WOCB, winkeliersvereniging Gelderlandplein, Green Business Club en afdeling Beheer Openbare Ruimte. Een informatiecentrum(Amstelrouw?) bij de hoofdingang dient dan als vertrekpunt voor allerlei activiteiten. Het park krijgt daarmee een duidelijke educatieve publieksfunctie, naast de bestaande recreatieve functie.

Een parkentram (gekoppeld aan de Museumtramlijn en Amstelparktreintje) in het zomerseizoen zou kunnen zorgen voor spreiding over de verschillende parken en groengebieden.

Natuur&Milieuteam Zuid

Een samenwerkingsverband van Wijkcentrum Ceintuur en Sociaal Ondernemend Opbouwwerk Zuid

Gerard Doustraat 133 -1073 VT Amsterdam, t. 020-400 4503, natuurenmilieuteamzuid.nl, @NMTzuid

Klimaat en biodiversiteit

opvang van Regenwater

We missen de aandacht voor het belang van een gezonde bodem, zowel in parken als in binnenterreinen. Een levende bodem met een gezond bodemvoedselweb is in staat vele malen meer water vast te houden dan een gecompecteerde of biologisch weinig actieve bodem. Hier valt veel winst te boeken, te beginnen in dit door de Verenigde Naties uitgeroepen internationale jaar van de bodem.

oog hebben voor beschermde soorten

Natuur&Milieuteam Zuid is blij dat de Agenda het voornemen uitspreekt de ontwikkeling van de biodiversiteit in de stad vanaf dit jaar beter in beeld te brengen met behulp van de Natuurwaardenkaart. Veel beschermde soorten zoals gierzwaluwen, vleermuizen, mussen en bijen hebben de bijzondere biotoop die de stad is hard nodig. Bovendien zijn dit vaak de iconsoorten die gebruikt kunnen worden om met mensen te communiceren over de waarde van groen en het natuurlijk beheer daarvan. Natuur&Milieuteam Zuid vindt communicatie over deze soorten en over hoe mensen ze kunnen helpen belangrijk en speelt daar graag een rol bij.

Niet alleen het stimuleren van natuur inclusief bouwen is belangrijk. Handhaving bij overtreding van de Flora en Faunawet is ook nodig om de kansen van deze soorten te verbeteren.

help bewoners bomen beschermen

Bewoners van Amsterdam houden over het algemeen erg van hun bomen. Of het nu gaat om straat-, tuin- of monumentale bomen, bewoners zijn betrokken en willen een rol in de belangenafweging bij veranderingen. Natuur&Milieuteam Zuid maakt te vaak (soms wekelijks) de frustratie van betrokken burgers mee omdat ze te laat horen wat er voor plannen zijn met het groen in hun buurt. Informatie over kapvergunningen en de monumentale bomenlijst is niet of nauwelijks te vinden voor een leek. Zelfs wij als professionals die proberen deze mensen te ondersteunen komen moeilijk op tijd aan de benodigde informatie. De aankomende centrale bomenverordening geeft mogelijkheid om hier een aanzienlijke verbetering in aan te brengen. Zeker met de huidige digitale mogelijkheden! Daarom verzoeken wij u om de transparantie rond kapvergunningen mede prioriteit te geven. De Bomenridders van Amsterdam Zuid, een betrokken en kundige groep burgers, willen u graag helpen bij het opstellen van een werkende procedure.

Meer kansen voor groene daken

Bij het onderdeel Groene Daken missen wij nog de bijdragen aan duurzaamheid die groene daken bieden in de vorm van de langere levensduur van groene daken in vergelijking tot traditionele dakbekking op platte daken. Wij steunen het streven om het aantal daken uit te breiden. Ons advies is om de daken van gebouwen waar de gemeente eigenaar van is niet te vergeten. Wellicht kan Amsterdam zijn licht op gaan steken in Parijs waar onlangs een wet is aangenomen om groene daken verplicht te stellen <http://curbed.com/archives/2015/03/26/france-law-green-roofs.php>

Groen in de buurt

bewoners denken graag mee over het groen in hun buurt

Door bewoners te laten meedenken over hoe het groen in hun buurt wordt ingericht zorg je dat mensen het groen in hun buurt meer gaan waarderen en cre^oer je ook meer potentieel dat mensen initiatieven gaan ontplooiën.

We hebben hele goede ervaringen met de aanleg van door de jaren heen minstens 1000 geveltuinten, het realiseren van groene bewonersinitiatieven in binnenterreinen en het cre^oren van groen op het water.

Een ander voorbeeld dat wij laatst mee maakten als Natuur&Milieuteam was een plantsoen dat het stadsdeel op de lijst had als slecht onderhouden. Toen een aannemer klaar stond om de beplanting eruit

Natuur&Milieuteam Zuid

Een samenwerkingsverband van Wijkcentrum Ceintuur en Sociaal Ondernemend Opbouwwerk Zuid

Gerard Doustraat 133 -1073 VT Amsterdam, t. 020-400 4503, natuurenmilieuteamzuid.nl, @NMTzuid

te rukken stonden de bewoners zowat voor de bulldozers. Ze waren namelijk erg gehecht aan hun 'verwilderd' plantsoen omdat het een unieke natuurlijke speelplek was voor kinderen uit de buurt en een habitat voor vogels. De bewoners wilden dus heel graag meedenken over een eventuele opknapbeurt en hoe ze daar een bijdrage aan konden leveren. Er was echter in eerste instantie een plan gemaakt zonder de bewoners erbij te betrekken. De Agenda Groen zou de vraag centraal moeten stellen: 'hoe willen mensen in de buurt hun groen en hoe kunnen we erachter komen wat deze mensen willen?'

kinderen naar buiten

Natuur&Milieuteam Zuid juicht toe dat de gemeente zich in de de Agenda uitspreekt voor meer uitdagend groen in de stad voor kinderen. Wij denken daarbij ook aan de mogelijkheid om in de stad kleine natuurgebieden zoals de Koeienweide in het Vondelpark te creëren. De afgelopen jaren hebben vrijwillige natuurgidsen van Natuur&Milieuteam Zuid al meer dan duizend kinderen rondgeleid in dit bijzonder gebied. Door zo'n plek in de buurt, wordt de drempel lager voor scholen en kinderopvang om kinderen mee naar buiten te nemen. Bovendien

randvoorwaarden, regelingen, procedures voor minder willekeurigheid en meer duidelijkheid

In stadsdeel Zuid is al veel ervaring met kleinschalige groenelementen, zoals boomspiegelbeplanting en geveltuinten. In Zuid heeft bijvoorbeeld een werkgroep van vrijwilligers ondersteund door het Natuur&Milieuteam gepleit voor een regeling voor boomtuinadoptie. Deze is er gekomen via inspraak bij de bestuurscommissie en staat nu als regeling en procedure vermeld in de bomenverordening van Zuid. Vanuit onze ervaring met het begeleiden van de bewonersparticipatie bij geveltuinten en boomspiegels, denkt het Natuur&Milieuteam Zuid graag met de gemeente mee over het harmoniseren van de regelingen en de nadere praktische invulling. In Zuid hebben we gemerkt dat we als onafhankelijke Natuur&Milieuteam ook een signaalfunctie kunnen vervullen richting de gemeente door te attenderen op niet sluitende of moeilijk vindbare regelgeving en procedures.

laagdrempelige randvoorwaarden, regelingen, procedures

Het vinden van de weg naar het opzetten van een initiatief is nog lang niet voor iedere bewoner gemakkelijk, hoe duidelijk de procedure misschien ook is. Onafhankelijk advies en begeleiding zorgen voor meer en betere groeninitiatieven.

een goed klimaat creëren voor initiatief uit de buurt

Groen buurtinitiatief faciliteren vraagt meer dan de heldere randvoorwaarden en regelingen die in de actiepunten van de Agenda zijn geformuleerd.

Volgens landelijk onderzoek van het project Groen Dichterbij (<http://www.sme.nl/publicaties/category/9-afvalgroen?download=62:een-goed-klimaat-voor-buurtinitiatieven>) vraagt het huidige burgerinitiatief ook om een andere houding van lokale overheden. Ervaringen laten bijvoorbeeld zien dat mensen vanuit zichzelf handelen en geen rekening houden met voorwaarden of wensen vanuit de overheid. Personen en organisaties vinden elkaar in concrete problemen.

Letterlijke en figuurlijke ruimte is essentieel bij het mogelijk maken van initiatieven. Zorg ervoor dat:

- er fysieke ruimte beschikbaar is waar bewoners hun initiatieven kunnen vormgeven en elkaar kunnen ontmoeten (de plek);
- niet alles geregeld is. Wanneer al het (denk)werk geregeld wordt is er geen ruimte eigen initiatief, invulling en ideeën (de behoefte);
- er ruimte is voor bewoners om het anders te doen. Zij werken op hun eigen manier. Die manier is wellicht wat ongestructureerder, wat losser, soms sneller, maar soms ook omslachtiger.

Natuur&Milieuteam Zuid

Een samenwerkingsverband van Wijkcentrum Ceintuur en Sociaal Ondernemend Opbouwwerk Zuid

Gerard Doustraat 133 -1073 VT Amsterdam, t. 020-400 4503, natuurenmilieuteamzuid.nl, @NMTzuid

waarborg de continuïteit van initiatieven

Niet alleen het opstarten van initiatieven is belangrijk. Om de duurzaamheid van de investering die gedaan is in een bewonersinitiatief te waarborgen is het ook belangrijk om in continuïteit te investeren. Daar komt een professionele onafhankelijke ondersteuning om de hoek kijken als voorwaarde. Die kan ervoor zorgen dat het initiatief niet doodbloedt als er een bevoegde trekker vertrekt of als er een conflict ontstaat in een groep.

Twee voorbeelden uit onze praktijk: de geveltuinen en de watertuinen van de Boerenwetering. Bij geveltuinen vergroot Natuur&Milieuteam Zuid de kans op een succesvolle tuin door mensen die een tuin aanvragen informatie over beplanting te bieden. Door regelmatig te schouwen kunnen we kijken of mensen nog betrokken zijn bij hun tuin, wellicht het onderhoud zelf niet meer aankunnen of een pluim verdienen omdat ze hun tuin een aanwinst is voor de straat. De watertuinenwerkgroep in de Pijp slaagt er al twintig jaar om drijvende tuinen aan de Boerenwetering te onderhouden. Natuur&Milieuteam Zuid fungeert als een soort back office voor deze groep waardoor de vrijwilligers gemotiveerd blijven. Continuïteit is een belangrijke factor voor duurzaam succes.

groene plekken in de buurt vragen om lokale kennis

Bekend zijn in een buurt tot op straatniveau en een goed netwerk hebben onder de bewoners en organisaties is essentieel om aan de slag te gaan met groene plekken in de buurt zoals de 20 nieuwe postzegelparken die u wilt realiseren. Dit kan alleen op initiatief van onderop; op initiatief van bewoners dus. Bewoners hebben immers het meeste inzicht in de mogelijkheden voor en behoefte aan nieuwe kleinschalige groenvoorzieningen. Er moet geïnvesteerd worden in bewonersnetwerken om dergelijke initiatieven van de grond te krijgen. We pleiten dan ook voor het realiseren van een stadsbreed netwerk van Natuur en Milieuteams, met aandacht voor lokale wensen en mogelijkheden en met maximale inbreng van bewoners.

Deel III: Hoe gaan we het doen

Welke kansen voor nieuwe projecten ziet u vanuit uw organisatie de komende periode en op welke locatie?

niet alleen nieuwe projecten zijn belangrijk.

In Amsterdam Zuid alleen al zijn er prachtige projecten zoals de Boeletuin, Zuiderkruid, Zuidmoes en de VU Hortus die allemaal een tijdelijke status hebben. Natuur&Milieuteam Zuid ziet graag aandacht in de Agenda Groen voor het realiseren van permanente plekken voor dit soort bewezen succesvolle projecten.

kleinschalige groene initiatieven

Natuur&Milieuteam Zuid zou graag zien dat de Agenda prioriteit geeft aan kleinschalige groeninitiatieven van bewoners op straat- en buurtniveau. Ieder jaar melden zich alleen al in Zuid 10-20 groepen met een project of idee. Wij pleiten voor voldoende middelen en begeleiding voor dergelijke initiatieven.

groene stadspoorten

Met name de barrière A10 maakt de doorgang naar de achterliggende groen gebieden op meerdere plekken onaantrekkelijk. Als een soort stadspoorten zijn deze viaducten de scheiding tussen binnen en buiten de ring. Een vergroening van deze poorten zou die overgang kunnen verzachten en de drempel verlagen. Van Beatrixpark naar Amstelpark en Kalfjeslaan en Amstelscheg zou bv. een logische groene verbinding kunnen zijn. Of van Vondelpark naar Schinkeloevers en Nieuwe Meer en Amsterdamse Bos.

Deel 4: Hoe gaan we het doen

Natuur&Milieuteam Zuid

Een samenwerkingsverband van Wijkcentrum Ceintuur en Sociaal Ondernemend Opbouwwerk Zuid

Gerard Doustraat 133 -1073 VT Amsterdam, t. 020-400 4503, natuurenmilieuteamzuid.nl, @NMTzuid

I Samenwerken

Het Natuur&Milieuteam Zuid helpt graag bij het vormgeven van de samenwerking tussen bewoners en de gemeente. We denken dan ook dat initiatieven als het Natuur en Milieuteam in elk stadsdeel een belangrijke bijdrage kunnen betekenen bij het betrekken van bewoners en bereiken van resultaten. We stellen u dan ook voor om dit expliciet in de actieagenda op te nemen. Voor een deel kan dit gefinancierd worden uit de groengelden, voor een deel uit budgetten voor duurzaamheid en andere portefeuilles.

2 Beheer

Alternatieve vormen van groen- en zelfbeheer

Natuur&Milieuteam Zuid denkt graag mee over nieuwe vormen van beheer. Wij hebben al veel ervaring met medebeheerinitiatieven opzetten en onderhouden op groter en kleiner schaal.

Middelen nodig voor medebeheer initiatieven

Zorg ervoor dat er budgetten zijn voor het opstarten, vormgeven en onderhouden van groene bewonersinitiatieven. Aanvraag, administratie en verantwoording dienen laagdrempelig te zijn, en de beslissing over de aanvraag dient ook snel genomen te worden. Vaak is een budget van enkele honderden tot enkele duizenden euro's voldoende voor bijvoorbeeld het starten van een nieuw medebeheerproject in de openbare ruimte. In stadsdeel Zuid bestaat bijvoorbeeld de regeling bewonersinitiatieven. Aandachtspunt is wel dat het voor individuele burgers niet altijd mogelijk is om een dergelijke financiële bijdrage op een privébankrekening te ontvangen en te verantwoorden.

Monitoring en inzicht

Kaart van groene initiatieven

Graag bieden we onze gegevens over de groene initiatieven in Zuid die bij ons bekend zijn aan: zie <http://nmtzuid.nl/kaart>

Natuur&Milieuteam Zuid

Een samenwerkingsverband van Wijkcentrum Ceintuur en Sociaal Ondernemend Opbouwwerk Zuid

Gerard Doustraat 133 -1073 VT Amsterdam, t. 020-400 4503, natuurenmilieuteamzuid.nl, @NMTzuid